

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 15 februari 1897, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner dels om förlängning af giltigheten utaf kongl. förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890, dels ock om tullfrihet för vissa varor vid införsel från Norge.

I två inom Riksdagen väckta motioner, n:o 10 inom Andra Kammaren af herrar friherre *W. G. von Schwerin*, *C. W. Collander*, *G. Jansson* i Krakerud, *S. M. Olsson* i Sörnäs och *J. Bromée* samt n:o 33 inom Första Kammaren af herr *C. Fr. Wærn*, hafva nedannämnda förslag blifvit framställda i anledning deraf, att nu gällande förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden blifvit år 1895 från svensk sida uppsagd.

Den förra af nämnda motioner är af följande lydelse:

»Då Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1895 hos Kongl. Maj:t anhöll om uppsägning af nu gällande mellanrikslag, utgick man, såsom af nämnda skrifvelse framgår, från den förutsättning, att fullständigt förslag till ny dylik lag redan år 1896 skulle föreläggas Sveriges Riksdag och Norges Storting eller att, i hvarje fall, det slutliga resultatet af underhandlingarna då skulle Riksdagen meddelas. Så blef emellertid, som bekant, ej händelsen, enär underhandlingarna måste fortsättas äfven under loppet af år 1896.

Först mot slutet af sistnämnda år anmälde underhandlarne, att deras arbete icke krönts med framgång, vid hvilket förhållande någon framställning från regeringens sida i det uti 1895 års skrifvelse afsedda syfte tydligen icke heller vid innevarande riksdag kan vara att motse.

Då emellertid nu gällande mellanrikslag, enligt Riksdagens beslut och regeringens derpå grundade uppsägning, skall upphöra att gälla den 13 juli innevarande år, komma följaktligen efter nämnde dag några särskilda bestämmelser rörande de förenade rikenas ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden icke vidare att förefinnas, utan måste, derest händelserna få ohindradt utveckla sig, hvarterdera riket gent emot det andra tillämpa samma handelspolitiska bestämmelser, som äro gällande gent emot främmande nationer, hvilka icke genom traktater betingat sig några som helst lättnader för den mellanfolkliga samfärdseln.

Att på ett någorlunda tillfredsställande sätt ordna de deraf uppkommande nya förhållandena blir så mycket svårare, som de förenade rikenas läge i hög grad försvårar genomförandet af en effektiv tullbevakning samt befolkningen på båda sidor om riksgränsen redan i flera generationer vants vid en mera ohindrad samfärdsel.

Att den utsigt, som sålunda öppnats, ingalunda står i öfverensstämmelse med Riksdagens afsigt, torde vara ostridigt. Derom vittna såväl Riksdagens ofvanberörda skrifvelse som den i ämnet förda öfverläggningen. Vid den utgång frågan fått, lär emellertid Riksdagen svårigen kunna påyrka underhandlingarnas återupptagande, med mindre Riksdagen jemväl kan framställa något förslag till lösande af de tvistepunkter, som föranledt underhandlingarnas strandande, hvilket tydligen ej kan ifrågasättas.

Men väl torde Riksdagen kunna och i betraktande af dess ställning till frågan jemväl böra söka åvägabringa ett sådant sakernas läge, att å ena sidan möjlighet öppnas för fortsatta underhandlingar, derest anledning dertill skulle yppas, samt å den andra, derest någon mellanrikslag icke vidare skall finnas, nödigt rådrum beredes för ett lugnt öfvervägande och ordnande af de derigenom uppkommande nya förhållandena.

Såsom redan blifvit antydt, synes Riksdagen år 1895 för sistnämnda fall hafva ansett en beredelse af något öfver ett år vara erforderlig. Längre tid kunde Riksdagen ock tydligen under dåvarande förhållanden så mycket mindre ifrågasätta, som ju Riksdagen utgick från antagandet, att ny mellanrikslag skulle komma till stånd. I frågans nuvarande läge och med hänsyn till de mångfaldiga olikartade förhållanden, som i händelse af mellanrikslagens upphäfvande måste komma i betraktande, synes dock något längre tid för det afsedda ändamålet vara önskvärd, och detta så mycket hellre om man, i likhet med oss, i det längsta vill

hoppas, att den så länge emellan de förenade rikena bestående handels-gemenskapen dock trots allt icke skall slitas.

Ehuru vi sålunda funnit en något längre beredelsetid vara högligen önskvärd, hafva vi likväl, af andra skäl, ansett oss ej nu böra ifrågasätta en förlängning utöfver ett år af den nu bestående mellanrikslagens giltighet, samt få vi på grund af hvad som ofvan anförts hemställa, att Riksdagen må ej mindre anhålla, att Kongl. Maj:t ville söka åvägabringa en förlängning af nu gällande mellanrikslags giltighet under ytterligare ett års tid, än ock för sin del besluta, att, derest en dylik förlängning kan komma till stånd, kongl. förordningen af den 30 maj 1890 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden skall fortfarande ega giltighet och lända till efterrättelse intill den 13 juli 1898.»

I herr *Wærns* motion hemställes,

»att Riksdagen, under förutsättning af liknande beslut i Norge, måtte för sin del besluta: att intill dess antingen ny mellanrikslag antages eller ock förändrade beslut af Riksdagen fattas, följande grupper, hvar för sig, af norska naturalster eller tillverkningar, som enligt nu gällande mellanrikslag äro tullfria, skola fortfarande vid införsel från Norge vara fria från tullavgifter, nemligen: ylleväfnader, bomullsväfnader, linne-, hamp- och juteväfnader, hattar, alla slag, hudar och skinn, beredda, jemte arbeten af läder och skinn, tvål och såpa, snickarearbeten, alla slag, krut och antändningsrör, papper, alla slag, jern- och stålmanufakturvaror samt spik, maskiner, redskap och verktyg af olika slag, allt för hvar och en af dessa grupper under vilkor, att varor tillhörande samma grupp äro tullfria vid införsel till Norge, så att, derest svenska varor tillhörande gruppen åläggas tull i Norge, den för norska varor, tillhörande sådan grupp, vid införsel till Sverige medgifna tullfriheten genast upphör»; samt

»att samma beslut under samma förutsättning och vilkor må fattas för alla ej förenämnda grupper tillhörande varor, för hvilka tullfrihet genom mellanrikslagen nu är försäkrad, hvar för sig, med undantag naturligen för dem, för hvilka Riksdagen anser sakliga skäl förefinnas att upphäfva hittills medgifna tullfrihet.»

Härjemte har herr *Wærn*, för den händelse att ofvannämnda grupper möjligen kunde olika anordnas och flere tilläggas, öfverlemnadt till bevillningsutskottet att härom göra framställning.

Såsom skäl för sin motion anför herr *Wærn*:

»Genom meddelande i Post- och Inrikes tidningar för den 9 sistlidne december af protokoll, hållet vid sammanträde den 2 oktober 1896 med

de för deltagande i förhandlingar om nya bestämmelser rörande Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden förordnade svenska och norska ombuden, har kunskap om slutliga resultatet af dessa förhandlingar erhållits.

Man har deraf erfarit, att ombuden i många och viktiga frågor blifvit ense. I andra har enighet mellan dem icke uppnåtts, och om dessa hafva, sedan ombudens förhandlingar afslutats, rådplägingar om möjlighet att på tillfredsställande sätt lösa dem fortgått mellan svenska och norska regeringarne. Dessa rådplägingar lära ännu icke vara afslutade, men det har försports, att den enda eller väsentliga frågan, om hvilken enighet mellan regeringarne hittills icke kunnat vinnas, skulle vara det af de norska ombuden framställda förslaget till ett sista moment af § 3 i mellanrikslagen:

»Dessutom skall det stå hvartdera riket öppet att kunna bestämma att för följande varor vid införsel från det andra riket den för varan i allmänhet gällande tull skall erläggas:

a) lefvande nötkreatur och får samt kött af dessa djur, lefvande svin och fläsk, samt korf (pölser och rullepölser);

b) ägg, ost och gräsfrö (deri inbegripet klöfverfrö).»

Det skulle vara så mycket sorgligare, om på grund af omöjlighet att i fråga om detta förslag vinna enighet icke blott mellanrikslagen skulle upphävas och det på dess förnyande nedlagda arbetet vara förloradt utan jemväl stora kostnader för ökad tullbevakning vid riksgränsen ådragas rikena, samt så väl landtbruket som flera af landets mest betydande industrier skulle blifva förlustiga de fördelar, mellanrikslagen för dem medfört, samt tvungna att för vissa af de förändrade förhållandena nödigblifna anordningar nedlagga stora kostnader, som hela detta förslag enligt sin ordalydelse blott är vilkorligt och möjligen aldrig får någon betydelse, ty om norska stortinget icke vill förändra de nu för tullpligtiga landtmanprodukter gällande tullbestämmelserna och icke vill lägga tull på dem, som nu äro i Norge tullfria, så förfaller hela förslaget, och det skulle väl då vara orimligt att blott därför, att det en gång blifvit omtaladt, göra så väsentliga förändringar i de båda rikenas ekonomiska förhållanden.

Finnes åter i stortinget pluralitet för skyddstullar å landtmanprodukter, så är att märka att mot blotta påläggningen af tull å vissa varor i Norge någon invändning från svensk sida icke kan göras, lika litet som från norsk sida invändningar kunnat göras mot att tull i Sverige pålagts varor, som förut varit tullfria.

Det är emot lydelsen i förslaget, att vid införsel från det andra riket

den för varan i *allmänhet* gällande tull skall erläggas, som invändningar från svensk sida äro befogade. Principen i 1874 års mellanrikslag var ömsesidig tullfrihet för svenska och norska alster och tillverkningar, men efter de förändringar, lagen senare undergått, och nu af svenska Riksdagen yrkats, är det ej längre tullfrihet utan företräde framför andra nationer, som kan sägas vara lagens ledande grundsats. Försök att genom någon allmän regel bestämma, huru stort ett sådant företräde borde vara, hafva ej heller saknats, utan utgjorde föremål för öfverläggningar i den komité, som den 22 december 1888 afgaf betänkande om Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden, och hvars ordförande var nuvarande statsministern. Det förslag, som af komitén behandlades och särskildt af två reservanter förordades, var half tull. Man kan därför icke betvifla, att ju icke förslag om bestämmelse, att, derest tullavgifter skulle komma att åläggas hittills tullfria landtmannaprodukter i det ena riket, införsel från det andra skulle få ske, om ej fortfarande tullfritt, dock mot lägre tullavgifter, exempelvis half tull, än de som i allmänhet bestämdes, varit föremål för öfverläggningarna.

Norge har bland de nämnda landtmannaprodukterna nu endast tull å rökt kött och rökt fläsk, skinkor, ost och korf, af hvilka införseln från Sverige blott af ost är väsentlig och den af korf har ingen betydighet, men af de öfriga ej är nämnvärd. Af de nu tullfria landtmannaprodukterna är deremot införseln till Norge från Sverige högst betydlig; och då man erinrar sig att vi, så länge allmän tullfrihet i Norge fortfar, icke, vid införsel dit, för dem hafva något företräde framför utländska konkurrenter, och säkert icke få något sådant, om mellanrikslagen upphäfves (hvarjemte då äfven svenskt smör, nu tullfritt, blir belagdt med samma tull som utländskt), så tyckes, att ett förslag om half tull för nämnda landtmannaprodukter vid införsel från det ena till det andra riket, borde vara acceptabelt af Sverige. Huruvida norska stortinget skulle vilja antaga det, är okänt och sannolikt äfven i Norge ännu oberäkneligt. Möjligen kunna, sedan stortingets åsikter i tullfrågorna blifvit kända, nya underhandlingar med större utsigt till framgång upptagas.

Under sådana förhållanden synes mig den af friherre Schwerin m. fl. i Andra Kammaren väckta motionen om förlängning af den uppsagda mellanrikslagen för ytterligare ett år vara förtjent af bifall. Dertill skulle möjligen såsom särskilda önskemål från svensk sida kunna tilläggas ömsesidigt samtycke till ett eller flera af de förslag, om hvilka svenska och norska ombuden blifvit ense, t. ex. de under § 4 föreslagna

reduktionerna af vid resa landvägen från ena till andra riket tullfritt till införsel medgifna, ehuru i allmänhet tull underkastade partier af vissa varor, hvilka reduktioner der skulle vidtaga liktidigt dermed att förlängningen inträdde. Jag betonar dock, att sådana förslag endast böra framställas såsom tillägg till och icke såsom vilkor för förlängningen, emedan det förefaller mig oklokt och orätt att, derest just ett sådant tilläggsförslag af stortinget förkastades eller bifölles med någon förändring, föranleda stora förluster och kostnader för svenska landtmän och industriidkare blott därför att storting och Riksdag icke kommit öfverens om bisaker eller om de ordalag, i hvilka beslut om någon sådan borde affattas. Man bör nemligen ihågkomma att beslut om förlängning såväl som om ny mellanrikslag måste behandlas såsom lagar, så att sammanstående beslut måste af båda ländernas regeringar och representationer fattas för att de skola blifva gällande.

Man stöter vid alla förslag till ny mellanrikslag eller till utvägar att förekomma dess upphäfvande, förr än enighet om derefter blifvande anordningar, såsom om gränstullar m. m. kan vinnas, alltid på svårigheten att ens tillnärmelsevis kunna beräkna norska stortingets beslut, hvilken svårighet åter i sin ordning är föranledd af sannolikheten att norska stortinget kommer att följa en förändrad tullpolitik; men huru långt denna kommer att gå, och hvilka förändringar i norska tulltaxan och i förhållandet till Sverige deraf skola följa, vet man ej. Afgörandet häraf kommer dock att ske under detta år, men sannolikt först sedan svenska Riksdagen åtskilts. Den blifvande förändringen af den norska tullpolitiken borde under sådana förhållanden vara skäl nog att för ett år förlänga mellanrikslagen.

Under förutsättning att förslaget om mellanrikslagens förlängning möjligen icke vinner bifall i Sverige eller att samtycke till Riksdagens beslut derom icke erhålles i Norge, är det angeläget att vid innevarande riksdag ordna de förhållanden, som derefter inträda, så att minsta möjliga förlust uppstår för de landtmän och industriidkare i det ena landet, som nu hafva väsentlig afsättning för sina produkter i det andra landet, att vidare lemna dem tid att på ändamålsenligaste sätt ordna sin affärsverksamhet efter de nya förhållanden, som komma att inträda, samt framför allt att icke gifva anledning till att de med stora kostnader förändra eller utvidga sin verksamhet under förutsättning att någon ny mellanrikslag icke skall ifrågakomma, under det att dock, sedan den nya norska tullpolitiken blifvit stadgad och känd, ganska säkert är att inom få år nya förslag till lättnad i handelsförbindelserna mellan de båda länderna skola uppkomma och leda till öfverenskommelser, hvilkas

räckvidd icke nu kan öfverskådas. Dertill kommer att många och betydande industrigrenar nu otvifvelaktigt hafva fördelar af det obeskattade utbytet af deras produkter mellan båda länderna, utan att ett sådant utbyte gifver anledning till olägenheter eller förluster för andra. Att en förmånlig afsättning af vissa bomullsväfnader, synnerligast enfärgade och oblekta, från Sverige till Norge och en antagligen lika förmånlig af vissa andra bomullsväfnader, synnerligast flerfärgade och tyll, från Norge till Sverige tvärt skall inskränkas eller försvåras därför att vi icke för dagen kunna öfverenskomma om de vilkor, under hvilka utbytet af lefvande kreatur och kött eller fläsk skall försiggå, förefaller mycket oegentligt. I många fall sker detta förmånliga utbyte af varor af nära men ej fullt likartad beskaffenhet, såsom t. ex. det nämnda af bomullsvaror, i andra åter utbytas råämnen eller halffabrikat från det ena landet med färdiga fabrikat från det andra, t. ex. läder och skodon. I andra fall är det varor med samma benämning i tulltaxan, men af gröfre och finare slag, såsom t. ex. glasvaror m. fl. Ett förslag till fortfarande ömsesidig tullfrihet, äfven derest mellanrikslagen vid uppsägningstidens utgång skulle upphävas, bör därför omfatta dels vissa grupper, dels särskilda varor.

Frågan, huruvida mellanrikslagen borde från svensk sida uppsägas eller icke, gjordes vid 1895 års riksdag till föremål för grundlig undersökning och utredning. Den erfarenhet, som efter lagens uppsägning vunnits, har icke, såvidt utskottet känt är, varit sådan, att man numera skulle vilja medgifva en fortsatt tillvaro af de förhållanden, som föranledde nämnda Riksdag att begära lagens uppsägning. I de uti ämnet nu väckta motionerna har ej heller någon utredning lemnats, som kan utgöra skäl för en förlängning af mellanrikslagens giltighet. Utskottet finner sig i följd deraf så mycket mindre ega anledning att ingå i en detaljerad redogörelse, i den mån en sådan kan åstadkommas, för verkningarna rörande vårt lands jordbruk och industri af mellanrikslagens fortvaro under åren 1895 och 1896, som det bort tillkomma dem, som väckt frågan om den gamla lagens fortvaro utöfver den nu bestämda tiden för dess tillvaro, att uppvisa och utreda de orsaker, som nu kunde anses utgöra grundval för en motsatt uppfattning mot den, som hos Riksdagen år 1895 gjorde sig gällande rörande den nuvarande mellanrikslagens verkningar för Sverige.

Att, på sätt herr Wærn föreslagit, under förutsättning af motsvarande medgifvande från Norges sida, stadga tullfrihet för vissa varu-

grupper vid införsel från Norge, finner utskottet icke heller åtminstone under nuvarande förhållanden böra ega rum, helst som en sådan anordning måste grunda sig på en ytterst noggrann undersökning af de särskilda ländernas tulltaxor samt af de industrigrenar, som härvid skulle komma i fråga, en undersökning, på hvilken utskottet icke anser sig böra omedelbart inlåta sig.

Utskottet hemställer fördenskull,

1:o) att herr friherre von Schwerins m. fl. motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o) att herr Wærns motion icke heller måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 februari 1897.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

dels af herr friherre von Schwerin;

dels af herrar Collander, G. Jansson, S. M. Olsson och Lundström, hvilka anført:

»Mot utskottets beslut att afstyrka bifall till friherre von Schwerins m. fl. motion få vi härmed reservera oss.

Hvad utskottet till stöd för detta sitt beslut anført står, tvärt emot hvad utskottet låter påskina, i den uppenbaraste strid med Riksdagens år 1895 i ämnet aflåtna skrifvelse, i hvilken med mycken styrka betonats, såväl att Riksdagens åtgärd att begära mellanrikslagens uppsägning ej afsåg annat än att på det, såsom man då förmenade, verksamaste sättet skyndsamt genomdrifva vissa i riksdagsskrifvelsen antydda ändringar i den gällande lagstiftningen, som ock att Riksdagen ansåg det önskvärdt och gifvet, att handelsförhållandena mellan de förenade rikena äfven efter uppsägningstidens utgång fortfarande skulle till ömsesidig bättnad regleras på samma sätt som hittills eller, för att begagna riksdagsskrifvelsens egna ord, 'att en mellanrikslag fortfarande bör finnas'.

Utskottet synes nu vilja göra gällande, att de olagenheter af mellanrikslagen, som framkallats genom det protektionistiska systemets fortsatta utveckling i Sverige, vore för vårt lands jordbruk och industri så olidliga och skadliga, att man icke kunde stå till svars med att ytterligare ens ett år undanskjuta deras afhjelpande. Med anledning häraf vilja vi erinra derom, att redan i 1895 års riksdagsskrifvelse framhållits, att de mot mellanrikslagen anförda klagomålen varit i väsentlig mån öfverdrifna, att genom den af de svenska underhandlarne föranstaltade statistiska utredningen ytterligare ådagalagts, att de svenska näringarna af mellanrikslagen skörda högst betydande fördelar, samt att de önskningsmål, som af 1895 års Riksdag uppstälts i fråga om ändringar i nu gällande bestämmelser, i allt väsentligt visat sig kunna på förhandlingarnas väg ernås, vid hvilket förhållande man väl kunnat fordra, att de, som nu söka med våldsamt hand slita den så länge bestående handels-gemenskapen mellan de förenade rikena, under förebärande att den-

samma medfört så svåra olägenheter, att dessa ej kunna bäras under ytterligare tolf månader, åtminstone gjort ett försök att styrka rättigheten af detta påstående.

Enligt vår uppfattning hafva motionärerna med allt fog framhållit vådan och svårigheten af att nämnda handelsgemenskap tvärt afbrytes utan längre beredsetid, än som nu står till buds, äfvensom angelägenheten af att något göres till förebyggande häraf. Initiativet härtill bör uppenbarligen tagas af svenska Riksdagen, som gifvit upphovet till de nu strandade underhandlingarna, och bör ock, enligt vår åsigt, af Riksdagen tagas, äfven om utsigterna till att ernå ett gynnsamt resultat för ögonblicket ej skulle tyckas vara synnerligen ljusa.

För vår del hafva vi därför inom utskottet påyrkat bifall till friherre von Schwerins m. fl. motion, och vidhålla vi detta yrkande»;

dels ock mot utskottets motivering af herr Fredholm, som anfört:

»Ett anlitande af de utvägar, motionärerna anvisat, för att afveckla de svårigheter, som på grund af mellanrikslagens upphörande komma att för vårt land uppstå, har jag för min del icke kunnat finna lämpligt, förnämligast därför, att deraf skulle följa nya underhandlingar. På grund af redan vunnit erfarenhet kan man hafva anledning förmoda, att sådana ej skulle medföra önskad resultat; åtminstone skulle utgången af förnyade underhandlingar i alla händelser blifva mycket oviss. För egen del är jag af den åsigt, att hvad gjordt är icke kan ändras, förr än tillräcklig erfarenhet om olägenheterna af sakernas nya ordning blifvit vunnit, och har jag fördenskull delat den mening, som omfattats af utskottets flertal, eller att de väckta motionerna böra afstyrkas.

Deremot är jag icke med utskottets flertal ense derom, att detta är allt, hvad som för tillfället bör och kan göras. Jag hyser nemligen den uppfattningen, att nu, sedan lagen är uppsagd, tiden är inne att göra sig förtrogen med de nya förhållanden, under hvilka handeln och sjöfarten mellan Sverige och Norge under den närmaste framtiden skall fortgå, sedan mellanrikslagen efter den 13 nästinstundande juli upphör att vara gällande. Det har därför synts mig angeläget, att utskottet varit betänkt på att för Riksdagen söka klargöra dessa nya förhållanden. Om det nemligen skall lyckas att, så vidt möjligt är, undanröjda de värsta olägenheterna för vår handel och sjöfart på Norge, som komma att blifva en följd af mellanrikslagens upphörande, så bör Riksdagen vara beredd på att i tid vidtaga därför erforderliga åtgärder.

Vid den behandling, som hittills kommit mellanrikslagen till del,

har man hufvudsakligen fäst uppmärksamheten vid handelsgemenskapen Sverige och Norge emellan. De största olägenheterna, som upphörandet af denna handelsgemenskap kommer att för Sverige medföra, torde dock gränshandeln oafsedt kunna, om man det vill, afhjelpas genom lämpliga ändringar i tulltaxan, så att hittills åtnjuten tullfrihet fortfarande beredes sådana råvaror och halffabrikat, som vi för våra näringar hafva behof af att från Norge införa. Ändringar i sådant syfte kunna vidtagas redan under innevarande riksdag. Hvad åter beträffar sjöfartsförhållandena, har åt dessa icke egnats samma uppmärksamhet som åt handelsgemenskapen brödrarikena emellan. Med afseende å de förra torde det därför vara magtpåliggande att söka vinna klarhet i de förhållanden, som komma att inträda, då mellanrikslagen upphör att vara gällande. Endast derigenom kan man bedöma, hvilka åtgärder med afseende å skeppsfarten äro för oss behöfliga att vidtaga.

Då emellertid utskottet ansett obehöfligt att ur denna synpunkt bereda ärendet, tillåter jag mig att beträffande sist omförmälda förhållanden för egen del anföra följande:

Enligt Kongl. Maj:ts skrifvelse till kommerskollegium af den 6 juli 1833 har Kongl. Maj:t funnit godt förordna, att en uppgift angående de främmande nationers fartyg, hvilka i svenska hamnar äro berättigade till lika behandling med inhemska, skall vid hvarje års början genom kollegii försorg allmänheten meddelas, till förekommande, som det heter, »af missförstånd rörande tull och öfrige umgälders beräkning för varor, hvilka för svensk mans räkning i utländska fartyg in- eller utföras, och på det okunnighet om verkan af gällande handelstraktater och öfverenskommelser med främmande magter i detta afseende ej skäligen må kunna föräbaras». Till förebyggande af en sådan okunnighet har också sedan 1835 hvarje år uppgift blifvit af kommerskollegium i Svensk Författningssamling allmänheten meddelad för hvarje land särskildt, såväl om de traktater, som grunda seglationsfrihet för landets fartyg, som om de rättsliga gränserna för denna frihet.

Euligt kommerskollegii kungörelse den 17 april 1896 egde på grund af gällande traktater eller öfverenskommelser 20 länder en större eller mindre seglationsfrihet. Dessa länder voro Norge, Danmark, Ryssland och Finland, Tyskland, Nederländerna, Belgien, Britannien, Frankrike, Spanien, Portugal, Italien, Österrike-Ungern, Grekland, Persien, Liberia, Nordamerikas Förenta stater, Mexikos Förenta stater, Brasilien, Chile och Hawaii (Sandwichsöarne). De äldsta traktaterna voro med Britannien af 18 mars 1826, med Danmark af 2 november 1826, med Nordamerikas Förenta stater 4 juli 1827, den yngsta med Belgien af den 26 juni

1895. Traktatsenlig rätt att idka kustfart mellan svenska hamnar ega af ofvannämnda länders fartyg endast: norska, danska, tyska, nederländska, belgiska, britiska och italienska.

Den Norge medgifna seglationsfriheten är grundad på kongl. förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden af den 30 maj 1890, hvori det i 12 § heter: »Alla i det ena riket inhemska fartyg och båtar, öppna eller däckade och af hvad slag och drägtighet som helst, skola, ehvad de der äro byggda eller naturaliserade, äfven i det andra behandlas såsom inhemska och åtnjuta alla dermed förenade rättigheter, samt må således, utan afseende om de ankomma eller afgå från eller till in- eller utländsk ort, eller om de äro barlastade eller lastade med in- eller utländska varor, icke åläggas andra eller högre afgifter till kronan, städer eller särskilda inrättningar, än af inhemska fartyg och båtar skola utgöras.»

»Det ena rikets fartyg och båtar må ock inom det andra rikets område idka fraktfart med samma rätt och under enahanda vilkor, som för inhemska fartyg och båtar äro bestämda.»

Då nu gällande mellanrikslag den 13 juli innevarande år upphör att vara gällande, vill det synas angeläget att göra sig förvissad om hvilka bestämmelser med afseende å den norska skeppsfarten komma att träda i stället för de nyss omförmälda, i 12 § af nu gällande mellanrikslag förefintliga. Mig vill synas, att dessa icke kunna vara andra än de, som före tillkomsten af mellanrikslagen af den 30 juli 1890 egde gällande kraft och som sedermera icke blifvit upphäfdas. Att dessa bestämmelser emellertid icke äro att finna i förut gällande mellanrikslag af den 29 maj 1874 framgår af § 18 i lagen af den 30 maj 1890, hvarest det säges: »Då denna förordning träder i kraft, skall nådiga förordningen den 29 maj 1874 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden med deri genom nådiga förordningen den 1 juli 1887 vidtagna ändringar upphöra att vara gällande».

Att icke heller den före 1874 gällande mellanrikslagen numera eger någon giltighet, framgår af 18 § i förordningen af den 29 maj 1874, hvori säges: »Då denna förordning träder i kraft, skall ej mindre nådiga förordningen den 24 maj 1825 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden än äfven, med det undantag hvartill § 8 föranleder, alla öfriga i samma ämne meddelade föreskrifter upphöra att vara gällande». Omförmälda § 8 handlar endast om hvad afsändare vid varors förpassning har att iakttaga, om varors undersökning och tullbehandling, transitogods och tullkontroll. Förut i samma ämne meddelade föreskrifter återfinnas i kongl. förordningen af den 24 maj 1815.

Denna förordning börjar med orden »Vi Carl etc. göre veterligt: att då, i följd af de nordiska konungarikernas lyckligen verkställda förenings, Vår omtänka varit riktad på medlen att lätta och befrämja segelfarten och varuvexeln dem emellan och att dervid, med afseende å Våre svenske och norske undersåtens behof och fördelar, bringa deras ömsesidiga handelsrättigheter till den möjligaste likhet, hafve Vi, efter inhemtande och pröfning af vederbörandes underdåniga förslag, i nåder godtfunnit fastställa följande tullstadgar för båda rikernas sjöfart och handelsgemenskap». Med afseende på sjöfarten stadgades, att det ena rikets fartyg skulle i det andra betraktas som inhemska och njuta alla dermed förenade rättigheter, när de emellan rikena föra svenska och norska varor, men deremot behandlas såsom utländska, då de införde utländska varor eller befraktades till utländsk ort; hvarjemte det icke tilläts det ena rikets fartyg att segla för frakt emellan det andra rikets hamnar.

Dessa stadganden blefvo redan i ingressen till förordningen af den 24 maj 1825 upphäfda, då Kongl. Maj:t der säger, att han »i nåder godtfunnit att med upphäfvande af de i detta ämne hittills gällande föreskrifter stadga och förordna som följer». I denna 1825 års förordning utsträcktes likställigheten de begge ländernas fartyg emellan äfven till sådana fall, att de ankommo eller afgingo från eller till utländsk ort, ehvad de voro lastade eller ballastade. Rätt till idkande af kustfart medgafs ej förr än i 1874 års förordning.

Af nu lemnade redogörelse vill det synas framgå, att i och med upphörandet af mellanrikslagen af den 30 maj 1890 upphör ock att vara gällande hvarje öfverenskommelse med afseende på sjöfarten, som mellan de begge rikena blifvit träffad under tiden för deras förenings.

För så vidt ingen ändring dessförinnan göres, komma alltså att efter den 13 juli innevarande år på norska fartyg tillämpas de föreskrifter för utländska fartyg, som före 1815 voro gällande och sedan dess ej blifvit upphäfda.

De före 1815 gällande föreskrifterna för sjöfarten återfinnas i kongl. förordningen af den 10 november 1724 eller det s. k. produktplakatet och den kongl. förklaringen deröfver af den 28 februari 1726. Produktplakatet innehöll den föreskriften, »att de fremmande med egne eller befraktade utlanske fartyg, vid confiscation af skepp och gods hälften till kronan och hälften till beslagtågaren, icke måge hitföra andra än deras egna lands-produkter, hvarunder begripes allt hvad i hvart och ett land faller, växer, tillvärkas, jemväl ock hvad samma Nationer hemta ifrån deras egne Colonier, Plantager och Handels-platser, dock det s. k.

Majsaltet derunder icke inbegripet, såsom hvars införsel i Riket i gemen alldeles härmed varder förbjudet». I förklaringen af 28 februari 1726 förbjudes utländska fartyg att gå i fraktfart inrikes orter emellan, och svenska medborgare medgifves icke rätt att med främmande fartyg hitföra andra än i produktplakatet omförmälda produkter.

Ehuru sistnämnda författning kan såsom en förklaring till produktplakatet anses som en integrerande del af detta och har så betraktats de gånger, då produktplakatet i början på detta århundrade för krigsorsakers skull suspenderades, så är likväl en sådan uppfattning icke riktig, hvilket framgår af kongl. förordningen den 17 november 1808, hvari säges: »att som kongl. förordningen 28 februari 1726, ehuru den kallas förklaring öfver 1724 års produktplakat, hvaraf verkställigheten blifvit tills vidare instäld, handlar om ett helt annat ämne, eller inrikes sjöfarten, då deremot det senare eller produktplakatet endast angår utrikes seglation och inhibition af en författning rörande nämnda seglation ej kan såsom en följd sträcka sin verkan äfven till hvad om inhemska segelfarten särskildt är stadgadt, enär sådant ej blifvit uttryckligen föreskrifvet, kommer förklaringen 28 februari 1726 att tjena till behörig efterrättelse».

Genom kongl. kungörelsen 29 juli 1812, angående svenska hamnars öppnande för alla nationers handelsfartyg och om hvad i sammanhang härmed bör vid tullavgifters beräkning iakttagas, återupplifvades produktplakatet genom stadgandet i punkt 2:o, der det heter: »Det så benämnde product-placatet eller kongl. kungörelsen 10 november 1724, som likmätigt kongl. förordningen 12 april 1806 tills vidare varit hvilande, skall från och med 15 augusti i dess fulla kraft och verkan återställas, så att med främmande fartyg ej må vid utsatt ansvar inkomma andra varor än de, som frambringas i deras hemort eller derunder lydande länder». Detta produktplakatets återupplifvande med afseende å införseln utsträcktes äfven till utförseln genom kongl. förordningen 30 mars 1814, »så att efter den 15 nästkommande juli skall den helfrihet upphöra, hvilken utländska handelsfartyg, som varor ifrån svenska hamnar utfört, i följd af Vår nådiga kungörelse 12 april 1806 hittills åtnjutit». Denna respittid utsträcktes ytterligare nära ett halft år genom kongl. kungörelsen 25 maj 1814, der det heter: »Att då numera, igenom nödvändigheten att med beväpnad magt återbringa norska folket känslan af sin pligt och sin fördel, Vi blifvit nödsakade att till våra på tysk botten varande truppers skyndsamma hemförskaffande befrakta ett större antal fartyg än förut varit påräknadt, hafva Vi af dessa således inträffade omständigheter och till undvikande af ett för exporthandeln

skadligt uppehåll funnit Oss föranlätne att till och med innevarande års slut inställa verkan af Vår under den 30 sistlidne mars utgifne nådige författning angående produktplakatets återupplifvande äfven i anseende till varor, som af främmande skepp ifrån Sverige utföras.

Vid början af året 1815, eller strax före den första öfverenskommelsen med Norge den 24 maj 1815, var sålunda med afseende å den utrikes sjöfarten produktplakatet af den 10 november 1724 gällande beträffande såväl in- som utförseln och med afseende å den inrikes sjöfarten förordningen af 28 februari 1726, som förbjöd främmande fartyg fraktfart mellan inrikes hamnar. Sista återstoden af produktplakatets bestämmelser till förmån för svenska fartyg borttogs 1857, då man afskaffade de särskilda tullförhöjningarna för med främmande fartyg in- och utförda varor. Nu gällande bestämmelser rörande varuförseln återfinnas i § 3 af tulltaxeunderrättelserna, der det heter: »Varor, som med främmande fartyg införas, äro i Sverige icke underkastade andra eller högre afgifter, än om de med svenska fartyg införas». Annorlunda förhåller det sig likväl med förordningen af 28 februari 1726. Denna gäller ännu med undantag för de fall, då genom traktater med främmande magter åt dessa medgifvits rätt att idka kustfart mellan svenska hamnar. Då nu alla öfverenskommelser med Norge angående ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 13 nästkommande juli upphöra att vara gällande, vill det synas tydligt, att förordningen af den 28 februari 1726, i hvad den afser kustfarten, skall, så vidt ingen ändring dessförinnan sker, tillämpas gent emot Norge. I sistnämnda land torde deremot komma att hvad svenska fartyg angår tillämpas den före öfverenskommelsen af 24 maj 1815 tillkomna norska förordningen af 18 november 1814, hvari stadgades: att svenska fartyg skulle tills vidare anses som privilegierade nationers, hvaraf följer att de, såvida ingen ändring sker, komma att behandlas lika med norska fartyg».